

Скелет у шафі
Леся Бернакевич

Ця повість – про психологічні взаємовідносини в людей, які не змінюються з лєтом років і є складними в будь-яку епоху. Читач переноситься у двадцяте століття, де події розвиваються на фоні часів тоталітаризму.

Леся Бернакевич

Скелет у шафі

Англіїці стверджують, що кожна сім'я має свого скелета у шафі – таємницю, про яку не знають сусіди. Але мешканцям з острова туманного Альбіону, які живуть за принципом «Мій дім – моя фортеця», це й не важко. Проте чи можуть бути секрети в українському поселенні, яке, як відомо, є напрочуд акустичним: в одному хуторі чхнеш, а в іншому тобі «На здоров'я» відповідають?

1

У працівниці науково-дослідного інституту Світлани Крохмальської померла бездітна тітонька, яка, як виявилось, все життя провела у якійсь Обертівці, а помираючи, заповіла племінниці свою хату. Світлана ніколи не бачила цієї родички, хоча про її існування знала від батька. Той якось розповідав про свою сестру, яка викладає історію у сільській школі і з якою він полаявся ще перед Світланиним народженням: не зійшлися у поглядах на життя.

Звістка про щастя колеги так втішила вчених мужів, що цього дня усі стіни їхнього кабінету були в шампанському! І всі вони почали дуже їй догоджати. Коли Крохмальська, скажімо, заварювала чай, то товариш Фукса гречно пропонував їй свою допомогу і полегшено переводив дух, почувши від Крохмальської, що вона чудово справиться сама. Гоблик без

зайвого жалю ділився з нею останньою цукеркою, яку під час чаювання, ніби з неуважності, намагався спритно заховати до власної кишені, але йому це ніколи не вдавалося. А кульгавий професор Трусевич завше дарував їй усілякі дрібнички, дуже корисні і необхідні, за його словами, в господарстві: наприклад, мазь від артриту. Хоча в Крохмальській ніколи не боліли суглоби, Трусевич, співчутливо киваючи головою, потішав її, що не треба втрачати надію, бо Світлана, мовляв, – молода і у неї все ще попереду!

Завідувач кафедри Трусевич відразу розпорядився, аби Світлана провела тривалу відпустку в Обертівці. Крохмальська також раділа несподіваному щастю, бо націлилась на дешеві заготівлі огірків та капусти, які мала намір розводити на дванадцяти сотиках землі покійної тітоньки: на прилавках у магазині можна було зустріти овочі в саднах, які або потопали у власному соці, або перебували в комі, або стали неістівними від старості. Втім, якщо вряди-годи траплялися представники городів та садів, (наприклад, мандарини напередодні нового року), то покупця змушували придбати до цих екзотів і ще щось у навантаження. Наприклад, п'ять флаконів препарату від молі. Правда, на ринках продавали пристойну садовину і городину, проте вона коштувала надто дорого, а Світлані, як жартували її близькі, освіта не дозволяла багато грошей заробляти. Вона вдень вирощувала в ящику цибулю, а на ніч ховала її вдома. Бо сусідка ще могла поглумитися, одну цибулину з'їсти, а решту перевернути догори голівками.

Щойно місто вичухалося після зимової сплячки, як Трусевич, поплескуючи Крохмальську по плечу, зауважив, що вона – надто бліда, і залякуючи Світлану страшними недугами, почав переконувати її в тому, що треба негайно вибиратися до Обертівки – набратися сил від тамтешнього молока, яке можна пити, не ризикуючи життям. Адже чого тільки не знайдеш у білому пійлі, купленому у магазині. Наприклад, він, Трусевич став власником цілої колекції, в різні роки виловлюючи у пляшках з молоком то шмат тараньки, то крильця метелика, то півметра мотузки. Одне слово, якщо вірити Трусевичу, то життя в селі – то вишня в шоколаді.

Спакувавши дві великі торби, яким би й кенгуру позаздрило, наукова співробітниця вибралась у незнайому резервацію, яка загубилася в лісах. Для цього потрібно було добиратися дві години зі Львова до району, а звідтіль курсував до Обертівки рейсовий автобус.

Усі селяни мали пересушені від сонця обличчя, а потріскана на їхніх п'ятах шкіра нагадувала кору дерев. Поклавши монети на жертovníк біля водія, хуторяни проходили до середини автобуса із клунками та сітками, з яких виднілися булки, рубанці вареної

ковбаси, помідори, огірки, головки капусти, і ставили їх на брудну долівку. Безперечно, в усіх цих мешканців були городи, але в останні роки повітря забруднили хімікати, і городина не хотіла народжуватися в відкритому ґрунті. Наприклад, помідори, замість червоніти... чорніли. Лише міщани, які зводили собі дачі, знаходили час споруджувати теплиці, в яких доспівали огірки й томати.

Коли в іржавому та латаному кабріолеті пасажирів набилося стільки, що хоч ноги закладай за власні вуха, – він у хмарі куряви покинув останній оплот цивілізації районного масштабу і рушив на Обертівку. До неї їзди – година з хвостиком, але у Світлани виникло відчуття, що вона побачить славнозвісне поселення аж під вечір. Амундсен швидше до північного полюсу добрався, ніж вона з райцентру до Обертівки. Це Крохмальська збагнула відразу, як тільки дилежанс почав відпочивати через кожен десяток метрів, і водій раз у раз виходив поцікавитися його самопочуттям. Чим далі сей трандулет віддалявся від райцентру, тим менше давалося чути зближення села з містом. В дорозі не з'являвся жоден цивілізований засіб пересування. Зрідка назустріч виповзали тільки підводи, запряжені конячками. Відтак сучасна карета на гумових колесах увійшла в діброву. Світлана полишила дивитися у вікно, об яке безперестанку билосся зелене гілляччя. Але відразу ж мусила заплющити очі: так її засліплювали сонячні зайчики, які посиляли в салон обертівчани зі своїх ротів численними золотими зубами. На відміну від Крохмальської, селяни не помічали кепської їзди, бо їхні язики були при ділі. Золотозубі жіночки й дядечки, стрижені під миску або з пелехатими айстрами чубів, у хустинах й панамках, змайстрованих з газети власноруч, не вміли тихо балакати, а репетували на все горло, допомагаючи собі жестами та мімікою, перекикуючи одне одного і перегукуючись, наче перед ними пролягли кілометри неосяжної савани.

Просто перед Світланою якась жінка, що, як можна було здогадатися, уникала стосунків із ліфчиком, бо буквально простелила свої груди у себе на колінах, розчахнула рот від вуха до вуха. І, не зважаючи на те, що її можуть підслухати, скаржилась якійсь посестрі на свого питушого сина: «Бачу, мій Олег за чимось нишпорить. Що він, думаю, шукає? «А де пляшка горілки?» – запитує у мене ханига. «Ах ти ж пияку, – висварила я його, – ми ж її розпили на похороні твого діда». «Ти диви! – каже він мені, – а я то думаю, чому старого щось останнім часом ніде не видно!» Уявляєте? Останній розум пропив!»

Лише Світланиній сусідці не було з ким слівцем перекинутись, і вона нишком вивчала макіяж, а головне перламутрові тіні синьо-сірого кольору на повіках туристки.

– Мені вас, пані, шкода, – врешті не витримавши, озвалась вона до Світлани. – Певно, у вас – дуже лихий чоловік, піднімає на вас руку, що ви такі синці довкола очей маєте.

Дипломатично промовчавши, Світлана поглянула уперед, на кабінку водія, де висіло повідомлення «Стоячих місць неміряно. Зупинка «Тутай» на цьому маршруті відсутня». Під цією вивіскою розпластався трафаретом якийсь добродій, облисілий, мов кульбаба в ураган. Він запримітив знайому із сусіднього хутора, яку не бачив ще від Різдва свят і

яка в цю хвилину була на останньому сидінні автобуса, та й загукав до неї:

– Га-а-а-ню, шо то ти так тіла набрала?

– Дочка подарувала халат п'ятдесят восьмого розміру, мушу до нього поправлятися! – пояснила цьому індивіду Ганя з гальорки.

Але найцікавіший діалог вели ліворуч якісь два сухофрукти.

– Кажуть, твоя дочка приїздила із міста зі своїм чоловіком. Доброго зятя маеш? – допитувався один аксакал в іншого.

– А звідки мені то знати? – відповів той. – Вона щороку приїздить з іншим!

– Ти б її насварив, – радив йому цей сухоребрик. – Хай повертається до якогось одного чоловіка.

– Але вона не знає, до котрого, – зітхнув неfortunний татусь і, щоб змінити неприємну для себе тему, запитав у сусіда. – А як ся має твоя Настуся? Здається, вона уже із животом? Хто цей майстер?

– Я пробував у неї це з'ясувати, але... – старушок махнув рукою, – вона, виявляється, і сама ніч не знає. Світло, каже, було вимкнуте...

Одкровення підтоптаних компаньйонів так вразили Світлану, що вона надовго замислилася і незчулась, як серед лісових хащ вигулькнула невеличка пісочниця. Це і була Обертівка!

Крохмальській здавалося, що вона потрапила взагалі на край світу. Запони пралісу, сховавши обрій, надійно відрізали село від культурних досягнень і не давали обертівцям побачити, як прогресивно живуть їхні брати по крові у місті.

Судячи з того, як ліси стискали тутешні хатини, як дерева наввипередки намагалися перерости одні одних, як щонайменша рослинка нав'язувалася першій-ліпшій тичці, як товпилися одні за одними полчища реп'яхів, як всілякі бур'яни відчайдушно виборювали місце під сонцем, як чекали свого часу галузки та кущики, як поспішали жити папоротники та лишайники, виглядаючи пеньків, Світлана подумала, що давні першопрохідці відвоювали це місце не без труднощів, вириваючи п'ядь за п'яддю ґрунту в агресивних кореневищ та колючок.

Мабуть, від передчуття близької зустрічі з останньою зупинкою пасажирський лайнер Павловського автобусного заводу полегшено хекнув і борзенько, уже без викрутасів домчав галасливу галайбу до острівця.

Якщо центром культурного життя у Львові є ратуша, а в туркменському селі – колодязь, то в Обертівці була автобусна стоянка-колода, біля якої зараз дзумкотів гурт селянок із довгими руками. Витягнувши свою спідницю з-під пасажирки, Світлана зіскочила з підніжки автобуса і поцікавилася в жінок, де хата покійної Крохмальської?

Коли корінні мешканки почули Світланіне запитання, то їхні брови здивовано порозбігалися в боки, а роти, начинені брикетами із «благородного» металу, завмерли.

– Там нікого немає, – озвалася нарешті найвідважніша хуторянка. – Господиня півроку, як померла...

– Бачте, я – її племінниця, – відрекомендувалася Світлана, – і...

Але, на її подив, селянки хто з цікавістю, хто з острахом придивилися до неї, тоді перезирнулися, а далі дременули хто куди. Дехто навіть нашвидку перехрещував лоба. На майдані залишилась тільки одна дуже стара баба, яку поважні літа склали вдвоє і вже не дозволяли схопити ноги в руки.

– Ви сходіть до Цидулки, листоноші нашої, – порадила Крохмальській древня резервістка. – Вона доглядала вашу цютку до самого кінця і ключі від хати – у неї...

І детально виклавши Світлані маршрут до Цидулчиної садиби, довгожителька додала насамкінець:

– Але я би вам не радила тут залишатися. Бо мешкати в Обертівці – небезпечно і шкідливо для здоров'я: про воду годі й мріяти: на ноги поплюємо, рушником розітремо – оце й увесь душ; а взимку вітер намітає так багато снігу, що й з хати не вийти, в гості до сусідів прориваємося з допомогою лопати, перина примерзає до стіни, ще й вовк у вікно зазирає!

Крохмальська подякувала старій, яку випрямити було так само нереально, як вирівняти Пізанську вежу і, здивована чудною зустріччю представниць обертівської етнічної групи, подибала курним шляхом назустріч своїй долі. Її підбори відразу занурилися в порошок, такий гарячий, що на ньому можна було приготувати каву по-турецьки. На високих каблуках, із важкими сумками Світлані було так «зручно» рухатись, як у трамваї – робити манікюр. І якби їй в цю хвилину трапилася заасфальтована дорога, зручність якої Світлана змогла оцінити лише тепер, то вона би її розцілювала! Отак згадавши добрим словом цю штучну смолисту масу, за час всього свого походу Світлана не зустріла жодної живої душі. Але по тому, як в одній хаті за вікнами ворухнулася завіска, а в іншій двері промовили: «Гр-р-р!», здогадатися було не важко, що кожен крок чужинки з усіх шпарин супроводжують цікаві носи. Та ще й якогось невідомого походження комаха весь час дзуміла біля Світланиної голови, мабуть, хотіла розгледіти її зблизька.

Нарешті, сільський проспект закінчився, і Світлані перегородило дорогу обійстя якоїсь доісторичної будівлі, вкритої сніпками. Під мізерними віконницями хатинки-мазанки сушився на сонці разок тараньки. Від печі, розташованої прямісінько на дворі, під дашком на двох стовпах, вирував дим. Біля цієї літньої кухні вешталась якась цьоця, старечі щоки якої нагадували міхи баяна. Але не шкіра обличчя, яку не пощадили ні роки, ні люди, змусила очі гості стали квадратними. Світлану вразило те, що господиня бігає подвір'ям боса, наче собака! І це в той час, як ми уже навчилися закидати людей до космосу!

Розмішуючи ополоником у казанку якийсь місцевий делікатес, ця босонога Мокош^{[1} - Мокош – в староруській слов'янській міфології богиня материнства, милосердя, щастя і нещастя, жіночої половини, гадань, рукоділля, покровителька джерел і святих колодязів, дощів, пологів і заступниця породілей, охоронниця корів у стародавніх слов'ян.] кричала до жінки, яка випасала корову неподалік:

– Твоя корова не дала дозріти моїм яблукам, обгризла усі до одного в зав'язку!

– А твій лоботряс усього на один день торік приїхав у гості, але обскубав усю мою малину, – не залишилася в боргу опонентка, у якої була товста, мов у терміта, талія. А її ноги мали такий розмір, що їх у черевички треба, либонь, забивати молотком.

Прислухавшись до колючих слів опасистої тітки, Світлана засумнівалася, що вона прочитала за своє життя бодай півкнижки.

– Дай спокій моему онукові! – не вгавала власниця скривдженої яблуньки. – Йому ще й п'яти літ нема...

– А моя корова – ще молодша, їй сповнилося тільки два роки!.. – не здавалася товстуха, раз у раз зиркаючи на корову. Мабуть, говорила від її імені. Але домашня утриманка, закручені роги якої нагадували кермо польського велосипеда, певно, була з нею не згідна. Вона так і норовила чкурнути на пасовисько.

– Добридень! – знеможена полудневою спекою, ледве втрутилася Світлана у словесний двобій, який ще й не заповідався на свою кульмінацію.

Сусідки окинули прибулу так вражено, наче вона замість привітання промовила якесь дуже стидке слово.

– Хто з вас – Софія Цидулка? – не дочекавшись від цих кумась відповіді, поцікавилася Світлана.

– Це я, – вкрай неохоче зізналася босонога тітка, незадоволена, очевидно, тим, що пришелиця перебила їй такий поважний діалог із односельчанкою. – А ви хто?

– Я – племінниця покійної Ярослави Крохмальської... Вона мені відписала хату...

Крохмальська ще не встигла договорити, як черпак випав із рук старшої мавки, а її рот став нагадувати розкриту консервну бляшанку. Її ж «колега» раптом пройнялася долею Цидулчиних яблунь і почала виганяти із чужих володінь корівку, яка досі закривала очі на прикру вдачу своєї господині. Світлана мусила відскочити набік, бо побачила, як простісінько на неї мчить велике рогате страховисько. Воно дуже нагадувало Крохмальській диплодку у зменшеному форматі, якого вона зустрічала на ілюстрації у дитячій енциклопедії.

– Яка романтика! – вигукнула Світлана до обох матрон. – Пожити в такій я мрію все життя! Бо ви просто не уявляєте, як ми у цьому місті мучимось! О другій ночі стаємо в чергу, щоби купити молока; попід будинки боїмось ходити, бо ж раптом вазон на голову звалиться, і сміття у помешканні тримаємо, бо спеціальна машина не показується на нашій вулиці тижнями. Ваші сільські «жахи» є суцєю дрібницею супроти кошмарів міста. Наприклад, недавно уночі поверталася я додому темною вулицею, аж раптом бачу – попереду виринув чоловік! Я відразу ж бігти!

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=22059371&lfm=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

Мокош – в староруській слов'янській міфології богиня материнства, милосердя, щастя і нещастя, жіночої половини, гадань, рукоділля, покровителька джерел і святих колодязів, дощів, пологів і заступниця породілей, охоронниця корів у стародавніх слов'ян.